

Załącznik do Uchwały Nr  
XXIX/180/2009  
Rady Gminy w Grudziądzu  
z dnia 09 czerwca 2009r.

*Plan odnowy miejscowości Skąrszewy  
na lata 2009 - 2016*



*Czerwiec 2009r.*

# Spis treści

<b>WSTĘP</b> .....	<b>3</b>
<b><i>I. Charakterystyka miejscowości</i></b> .....	<b>3</b>
1. Położenie miejscowości .....	3
1.1 Przynależność administracyjna .....	4
1.2 Mapa Polski z podziałem na województwa .....	4
1.3 Mapa woj. kujawsko-pomorskiego z podziałem na powiaty .....	5
1.4 Mapa Gminy Grudziądz z podziałem na sołectwa.....	5
1.5 Powierzchnia .....	6
1.6 Ludność .....	7
2. Historia miejscowości .....	9
2.1 Struktura przestrzenna miejscowości .....	11
<b><i>II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości</i></b> .....	<b>12</b>
1. Zasoby przyrodnicze .....	12
2. Dziedzictwo kulturowe.....	12
2.1 Stanowiska Archeologiczne .....	13
3. Obiekty i tereny .....	14
4. Infrastruktura społeczna .....	15
5. Infrastruktura techniczna.....	15
6. Gospodarka i rolnictwo .....	16
6.1 Klasyfikacja gleb.....	16
6.2 Struktura użytków .....	17
7. Kapitał społeczny i ludzki .....	17
<b><i>III. Ocena mocnych i słabych stron - Analiza SWOT</i></b> .....	<b>18</b>
<b><i>IV. Opis planowanych zadań na lata 2009-2016</i></b> .....	<b>19</b>
<b><i>V. Podsumowanie</i></b> .....	<b>20</b>

## **WSTĘP**

Podstawą rozwoju miejscowości Skarszewy jest wypracowanie dokumentu pn. „Plan Odnowy Miejscowości Skarszewy” oraz kierunki jego rozwoju na kolejne lata 2009-2016 wraz z celami, kierunkami i zadaniami inwestycyjnymi.

Wypracowanie takiego planu jest możliwe tylko w wyniku aktywnego współdziałania mieszkańców, którzy najlepiej potrafią określić potrzeby swojej społeczności. Stąd niniejszy „Plan” jest efektem otwartej dyskusji mieszkańców, prowadzonej w formie spotkań, zebrań i warsztatów, w trakcie których mieszkańcy sołectwa decydowali o przyszłości i kierunkach rozwoju swej wsi.

Opracowanie a następnie wdrożenie planu odnowy wiąże się z określonymi korzyściami dla społeczności lokalnej polegającej na:

- odbudowie i wzmocnieniu tożsamości kulturowej oraz aktywizacja mieszkańców poprzez programy edukacyjno-kulturalne, kierowane do różnych grup mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży, seniorów, kobiet;
- wzroście atrakcyjności życia społeczno-kulturowego na wsi;
- wdrażaniu pozytywnych zmian akceptowanych przez mieszkańców;
- aktywacji społeczności lokalnej – wzrost tożsamości z miejscem zamieszkania i stopnia integracji mieszkańców wokół działania na rzecz środowiska- miejscowości.

### ***1. Charakterystyka miejscowości***

#### **1. Położenie miejscowości**

Wieś Skarszewy to miejscowość o zabudowie rozproszonej położona na urzeźbionym pagórkami terenie strefy krawędziowej Basenu Grudziądzkiego, w odległości około 10,5 km na południowy wschód od Grudziądza.

Sołectwo Skarszewy położone jest we wschodniej części Gminy i graniczy z Maruszą, Starym Folwarkiem, Turznicami i Piaskami.

### **1.1 Przynależność administracyjna**

Kraj- Polska

Województwo kujawsko- pomorskie

Powiat Grudziądzki

Gmina Grudziądz

Miejscowość : Skarszewy

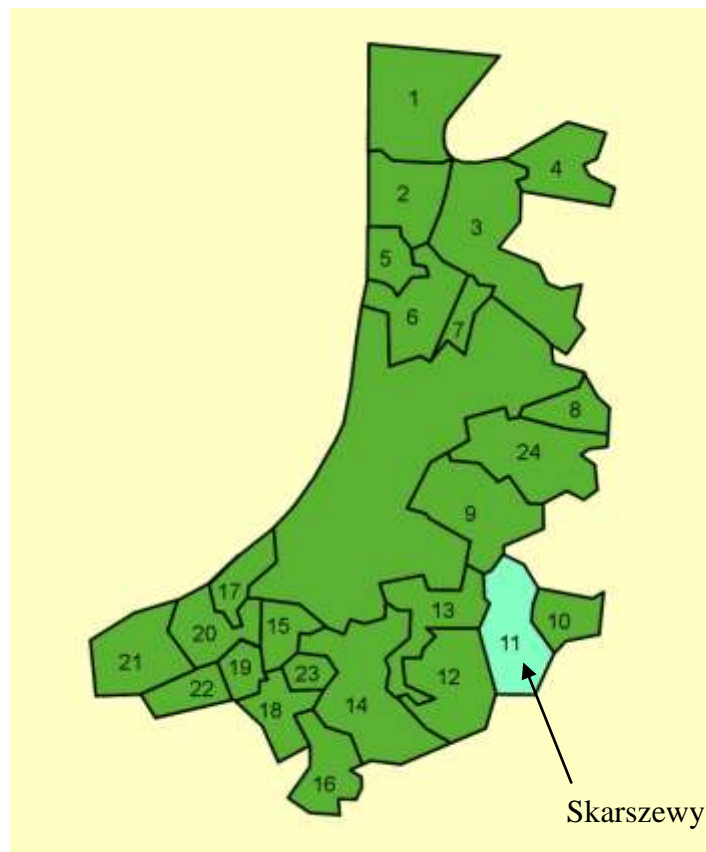
### **1.2 Mapa Polski z podziałem na województwa**



### 1.3 Mapa woj. kujawsko-pomorskiego z podziałem na powiaty



### 1.4 Mapa Gminy Grudziądz z podziałem na sołectwa



## 1.5 Powierzchnia

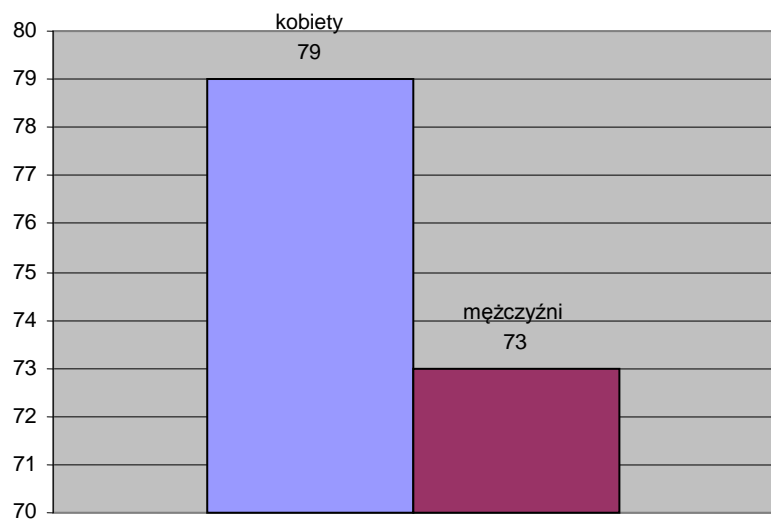
Powierzchnia wsi sołectwa Skarszewy wynosi 921,04627 ha co czyni ją średniej wielkości sołectwem w Gminie Grudziądz. Na powierzchnię ogólną sołectwa składają się min.:

<b>Powierzchnia</b>	<b>921, 4627 ha</b>	<b>100%</b>
Z tego:		
Budynki	1,8036	0,1957322%
Tereny zabudowy inne	0,9186	0,0996893%
Tereny zielone	0,1900	0,0206193%
Drogi	21,7776	2,3633729%
Lasy	243,3583	26,4100001%
Łąki	12,5554	1,3625516%
Nieuzytki	25,0103	2,7141955%
Pastwiska	38,6125	4,1903486%
Grunty rolne	570,1203	61,8712292%
Tereny różne	3,4291	0,3721366%

## 1.6 Ludność

Sołectwo należy do terenów słabo zaludnionych, teren wsi na dzień 31.12.2008 roku zamieszkiwało 152 mieszkańców.

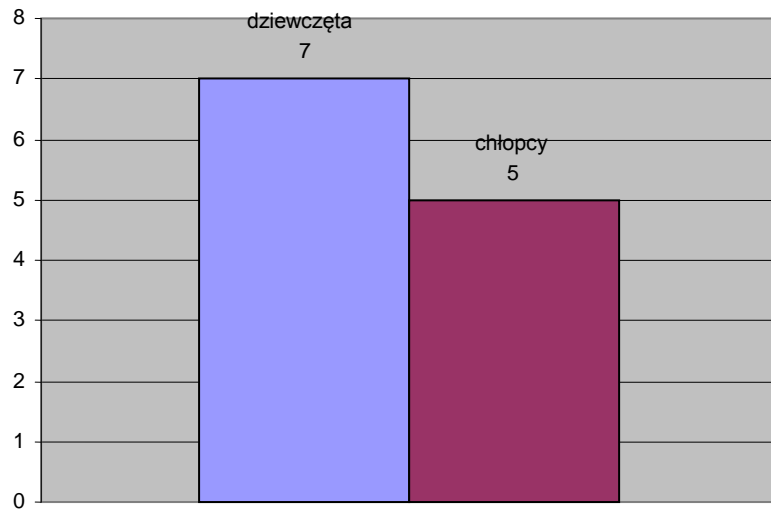
Liczba ludności	Mężczyźni	Kobiety	0 – 13 lat			14 – 18 lat			19 i więcej			Współczynnik feminizacji
			Ogółem	Dziew	Chłopcy	Ogółem	Dziew	Chłopcy	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
152	73	79	38	19	19	12	7	5	103	56	55	108



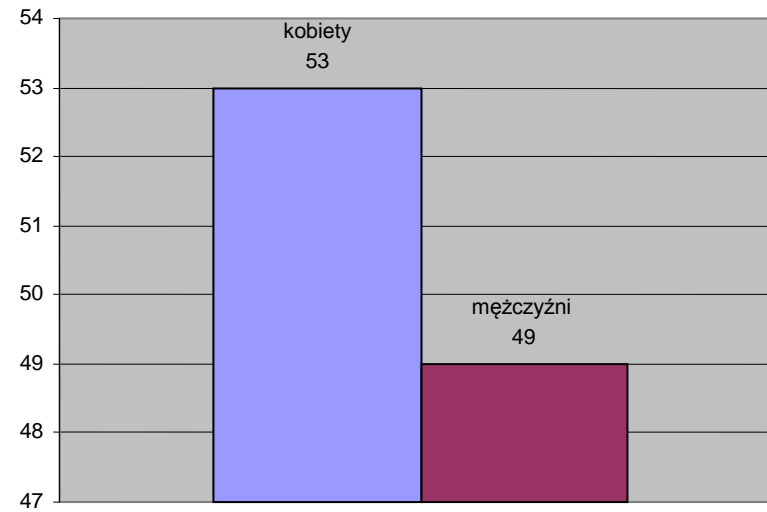
Wykres 1. Ogółem liczba mężczyzn i kobiet.



Wykres 2. Ogółem chłopców i dziewczynek 0 - 13 lat.



Wykres 3. Ogółem chłopców i dziewczynek pomiędzy 14 - 18 lat.



Wykres 4. Ogółem kobiet i mężczyzn 19 i więcej lat.



## 2. Historia miejscowości

Skarszewy jest to wieś za czasów krzyżackich należąca najpierw do komturstwa pokrzywieńskiego, zaś od 1416 do 1454 roku – do wójtostwa rogozińskiego; mieszkańcy byli zobowiązani do wystawienia w razie potrzeby jednej służby w lekkiej zbroi. Skarszewy obejmowały w 1435 roku obszar 43 włók, w tym 6 włók soleckich i 1 włoka opuszczona; we wsi była karczma. Wizytator Strzesz w dokumentach lustracyjnych z 1667 roku podał, że wieś zamieszkała była przez menonitów. Z lustracji z roku 1765 wynika, że mieszkańcami wsi byli: Chrystian Braun, Michał Buchmann, Jakub Hinz, Andrzej i Paweł Hofmannowie, Jan Mager, Andrzej Mantan, Jakub Szymański, Marcin Truhn, Chrystian Fraser, Chrystian Jahnke, Chrystian Schwał, Marcin Ruschke, Marcin Rosenfeld i Marcin Hermann. Posiadali razem 29,5 włók, za które płacili rocznie staroście 707 florenów. W roku 1789 we wsi było 26 domów. Uwłaszczenie włościan nastąpiło w 1830 roku.

W roku 1885 Skarszewy miały powierzchnię 703 ha. We wsi było 29 domów mieszkalnych, w których mieszkało 235 osób. W roku 1931 Skarszewy obejmowały obszar 703,2 ha i liczyły 225 mieszkańców. Do stacji kolejowej w Dębieńcu były 4 km. Parafia katolicka była w Okoninie, ewangelicka – w Piaskach, szkoła – na miejscu, poczta – w Dębieńcu, posterunek Policji Państwowej – w Lenarczyku. Wieś należała do obwodu wójtowskiego Plemięta. Sołtysiem był Oktawian Knybel. W roku 1944 wieś miała powierzchnię 689,2 ha i liczyła 259 mieszkańców.

W XIX i I Polowie XX wieku we wsi odkryto groby skrzynkowe. W Skarszewach znajdują się dwa pomniki przyrody: cis i sosna. Pierwsze ślady człowieka pochodzą z epoki kamiennej (8000-2000 przed urodzeniem Chrystusa) świadczą o tym znalezione w Skarszewach zabytki w postaci okresów kamiennych z mezolitu. W Polowie XVI w do Skarszew przybyli

osadnicy holenderscy menonici i zasiedlili między innymi wieś Skarszewy, wynika to ze spisów ludności z lat 80-tych XIXw.

Dawne nazwy: 1414 Skchasschaw, Karssau, Cossaw, 1521 Skoschewo, Skarzewo, 1667 Skaszewo, 1796 Skarszewen, niem. Skarszewo

Podstawowe dane historyczne:

W 1414-16 wieś o 37 łanach, z karczmą, własność Zakonu w komturstwie pokrzywnieńskim. Ok. 1423-4 ma obowiązek jednej służby w zbroi lekkiej w wyprawach Zakonu.

W 1435 wieś o 43 łanach chłopskich, w tym 6 łanów należało do sołtysa, 1 łan opustoszały, istniała karczma. W 1442 r. było 37 łanów chłopskich, z czego 7 opustoszałych.

W 1521r Ludwik Mortęski otrzymał od króla Zygmunta I wieś Skarszewy i inne w ziemi chełmińskiej „In feudum”

W 1570 wieś o 34 łanach, 5 zagrodnikach i 2 komornikach, własność królewska, starostwa pokrzywieńskiego, w powiecie chełmińskim.

W 1667 r. w wizytacjach bpa Strzesza odnotowano, że wieś zamieszkiwali olędrzy. W lustracjach starostwa grudziądzkiego z 1765 r. wymienieni są dzierżawcy, w rękach których pozostawało 29 i 1/2 łana, czynsz roczny wynosił łącznie 707 florenów.

W tym samym roku, starościna pokrzywnieńska Jadwiga Teresa Dębska, wydała 30 łanów w Skarszewach długoterminową dzierżawę, na 40 lat, z czynszem rocznym 36 florenów od łana. W 1768 r. wojewoda Podoski potwierdził ten kontrakt.

Dotychczasowi dzierżawcy zostali uwłaszczeni w 1830 r.

W 1885 do wsi należało 703 ha, w tym 553 roli, 78 łąk i 13 lasu, najbliższa stacja pocztowa znajdowała się w Wiewiórkach.

Przynależność do parafii: katolickiej w Okoninie, ewangelickiej w Piaskach-Rudniku.

Liczba budynków mieszkalnych i mieszkańców wg danych spisowych z lat 1885, 1905 i 1921 j. niżej:

1885 - 29 domów mieszkalnych i 235 mieszkańców (kat. 10, ewang. 221, dyss.4)

1905 - 27 domów mieszkalnych i 214 mieszkańców (kat. 48, ewang. 166)

w tym w folwarku S. - 1 dom mieszkalny i 7 mieszkańców

1921 - 23 domy mieszkalne i 182 mieszkańców (kat. 78, ewang. 104)

w tym w folwarku S. - 3 domy mieszkalne i 38 mieszkańców (kat.5, ew.33)

Układ historyczny: Wieś o zabudowie rozproszonej, w typie rzędówki bagiennej.

## **2.1 Struktura przestrzenna miejscowości**

Forma zabudowy rozproszona. Formę rozproszoną stanowią głównie gospodarstwa rolne oraz nowo powstające skupiska domków jednorodzinnych zlokalizowanych w obrębie drogi powiatowej stanowiącej połączenie z miejscowością Turznice oraz drogą gminną prowadzącą do Wiktorowa. Brak jest osobowości kulturowych. We wsi nie są wyodrębnione konkretne ulice o własnych nazwach. Wynika to z faktu, iż życie wsi- a co za tym idzie- również jego zabudowa skoncentrowane jest przy szosie przecinającej wieś. Jest to jednocześnie główna ulica Skarszew.

Krajobraz wsi podmiejski z małą ilością działek budowlanych, wzbogacony śródpolnymi i przydrożnymi zadrzewieniami. Obszar pagórkowaty bogaty w zarośla.

## ***II. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości***

### **1. Zasoby przyrodnicze**

Zasadniczą część powierzchni wokół Skarszew zajmują lasy bogate w różnorodną roślinność i liczną zwierzynę leśną oraz naturalne zbiorniki wodne. W miejscowości nie ma przemysłu, który powodowałby emisję zanieczyszczeń do powietrza. Jedynym źródłem zanieczyszczeń są tylko, w okresie zimowym, lokalne kotłownie, które powodują wzrost tzw. niskiej emisji oraz tzw. zanieczyszczenia importowane.

### **2. Dziedzictwo kulturowe**

Najcenniejszym zabytkiem wsi jest Cmentarz ewangelicki, założony w 2 poł. XIX w., nieczynny. Zachował się układ przestrzenny w pierwotnych granicach. Na cmentarzu zachowały się liczne mogiły i nagrobki. Najstarszy z nich datowany jest na rok 1890. Na cmentarzu znajduje się głaz z tablicą inskrypcyjną, upamiętniającą mieszkańców wsi, poległych w czasie I wojny światowej. Cmentarz porośnięty jest okazałym starodrzewiem (kasztanowce, jesiony, dąb) w formie rzędów na obrzeżu i pojedynczych drzew we wnętrzu cmentarza, zakrzewienie śnieguliczką i bzem czarnym, w runie - barwinek.



Ponadto konserwatorską ochroną przez wpisanie do rejestru zabytków objęte są:

- d. szkoła podstawowa, mur., pocz. XX w.(dzisiejsza świetlica wiejska)
- d. karczma, mur., k. XIX w.

## **2.1 Stanowiska Archeologiczne**

### **Obszar AZP 31-45**

1. Skarszewy, stanowisko 4 - późne średniowiecze
2. Skarszewy, stanowisko 5 - późne średniowiecze

### **Obszar AZP 31-46**

1. Skarszewy, stanowisko 1 - halsztat, laten, okres rzymski
2. Skarszewy, stanowisko 2 - halsztat, laten
3. Skarszewy, stanowisko 3 - późne średniowiecze
4. Skarszewy, stanowisko 21 - okres rzymski

5. Skarszewy, stanowisko 22 - halsztat, laten, okres rzymski
6. Skarszewy, stanowisko 23 - okres rzymski
7. Skarszewy, stanowisko 24 - okres rzymski
8. Skarszewy, stanowisko 25 - okres rzymski
9. Skarszewy, stanowisko 26 - późne średniowiecze-czasy nowożytne
10. Skarszewy, stanowisko 27 - schyłkowy neolit
11. Skarszewy, stanowisko 28 - KPL, chronologia nieokreślona
12. Skarszewy, stanowisko 29 - schyłkowy neolit
13. Skarszewy, stanowisko 30 – pradzieje
14. Skarszewy, stanowisko 31 - okres rzymski
15. Skarszewy, stanowisko 32 - halsztat, laten
16. Skarszewy, stanowisko 33 - okres rzymski
17. Skarszewy, stanowisko 34 - późne średniowiecze, chronologia nieokreślona
18. Skarszewy, stanowisko 35 - późne średniowiecze, chronologia nieokreślona
19. Skarszewy, stanowisko 36 - okres rzymski

### **3. Obiekty i tereny**

Na terenie wsi Skarszewy znajdują się malownicze tereny leśne zachęcające do pieszych wycieczek. We wsi nie ma oznakowanych ścieżek rowerowych. Przez miejscowość Skarszewy przebiega droga powiatowa, która jest główną ulicą Skarszew. W 2008 r. wzdłuż drogi zostało pobudowane oświetlenie drogowe.

#### **4. Infrastruktura społeczna**

W miejscowości wsi Skarszewy znajduje się budynek świetlicy wiejskiej, w którym odbywają się zebrania wiejskie, zabawy taneczne, wesela i inne przyjęcia okolicznościowe dla dzieci i dorosłych oraz działa koło gospodyń wiejskich. Jest to miejsce spotkań mieszkańców, Przed budynkiem znajdują się niezagospodarowany teren zielony gdzie odbywają się pikniki i festyny.

#### **5. Infrastruktura techniczna**

W Skarszewach znajduje się sieć wodociągowa. Została ona wybudowana w końcu lat 70-tych i podłączono do niej większość gospodarstw, co wiąże się z dostarczeniem czystej, zdrowej wody spełniającej wszelkie normy i wymogi.

Nie ma natomiast sieci kanalizacyjnej. Nieczystości odprowadzane są do bezodpływowych, zbiorników, opróżnianych przez prywatne przedsiębiorstwa posiadające do tego stosowną licencję. Nieczystości odwożone są do oczyszczalni ścieków w Nowej Wsi.

Odpady stałe odbierane są natomiast większości przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Mieszkaniowych w Wąbrzeźnie i wywożone na wysypisko śmieci w Zakurzewie.

Ponadto w Skarszewach znajduje się sieć telekomunikacyjna oraz elektryczna, dzięki temu wszystkie istniejące gospodarstwa domowe posiadają dostęp do sieci energetycznej o mocy zaspokajające potrzeby mieszkańców.

## 6. Gospodarka i rolnictwo

Na terenie miejscowości Skarszewy znajdują się 24 gospodarstwa rolne oraz 8 działek o powierzchni 0 - 1 ha., teren ten ma charakter rolniczy. Poniższe tabele pokazują klasyfikację gleb miejscowości

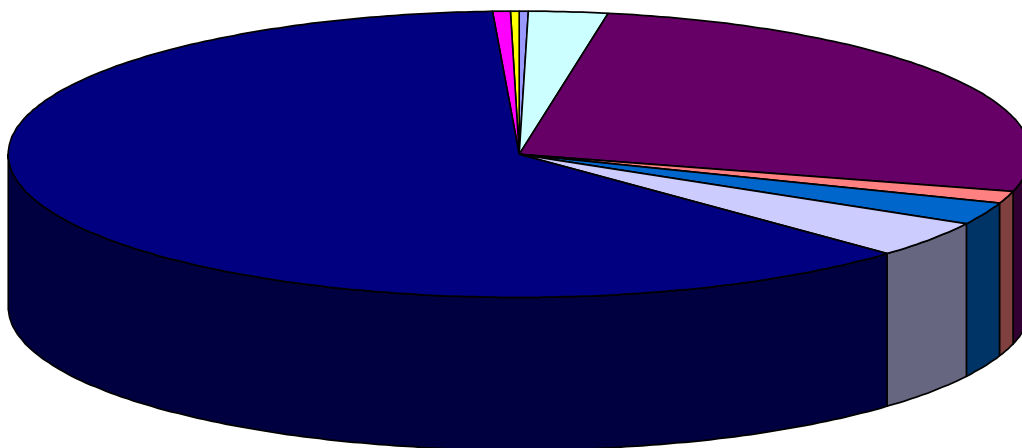
### 6.1 Klasyfikacja gleb

Pastwiska trwałe [ha]					<i>Grunty orne</i> [ha]								Tereny do zalesienia	Sady [ha]	Łąki trwałe [ha]					
Ps II	Ps III	Ps IV	Ps V	Ps VI	R II	R III a	R III b	R IV	R IV a	R IV b	R V	R VI	Z VI razem	S/RIIIb	Ł I	Ł II	Ł III	Ł IV	Ł V	Ł VI
0,00	12,94	22,25	5,03	5,71	0,00	24,06	236,19	0,19	174,28	71,82	41,00	18,73	9,95	0,00	0,00	0,00	0,00	6,61	4,30	7,46



## 6.2 Struktura użytków

Powierzchnia	921, 4627 ha	100%
Z tego:		
Budynki	1,8036	0,1957322%
Tereny zabudowy inne	0,9186	0,0996893%
Tereny zielone	0,1900	0,0206193%
Drogi	21,7776	2,3633729%
Lasy	243,3583	26,4100001%
Łąki	12,5554	1,3625516%
Nieuzytki	25,0103	2,7141955%
Pastwiska	38,6125	4,1903486%
Grunty rolne	570,1203	61,8712292%
Tereny różne	3,4291	0,3721366%
Wody	3,6870	0,4001247%



■ Budynki 1,8036	■ Tereny zabudowy inne 0,9186	■ Tereny zielone 0,19
■ Drogi 21,7776	■ Lasy 243,3583	■ Łąki 12,5554
■ Nieuzytki 25,0103	■ Pastwiska 38,6125	■ Grunty rolne 570,1203
■ Tereny różne 3,4291	■ Wody 3,687	

## 7. Kapitał społeczny i ludzki

Darczyńcy – sponsorzy. Działalność samorządu wsi wspiera zbiórkami miejscowe społeczeństwo i ludność okolicznych wsi. Organizowane są m. in: festyny, obchody Dnia Dziecka, choinki dla dzieci, święto plonu, dzień matki, spotkania wigilijne. Przewodzącą organizacją społeczną miejscowości jest Koło Gospodyń Wiejskich zrzeszających w swych szeregach aż 15 kobiet.

### **III. Ocena mocnych i słabych stron - Analiza SWOT**

Wykorzystanie analizy SWOT daje możliwość przeanalizowania mocnych stron- atutów oraz słabych stron – słabości sołectwa Skarszewy wobec stawianych przez otoczenie szans jak również zagrożeń. Pozwala również na przedstawienie informacji w przestrzennej, uporządkowanej formie.

<b>MOCNE STRONY</b>	<b>SŁABE STRONY</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ukształtowanie terenu</li> <li>• położenie geograficzne</li> <li>• sprzyjająca struktura wiekowa mieszkańców</li> <li>• łatwy dostęp do edukacji</li> <li>• wysoki poziom oświaty</li> <li>• rozgrywki sportowe na szczeblu powiatowym i gminnym</li> <li>• aktywnie działająca świetlica wiejska</li> <li>• ujęcia wód solankowych w Maruszy</li> <li>• droga asfaltowa powiatowa i gminna prowadząca do centrum wsi</li> <li>• dobrze zmeliorowane tereny</li> <li>• atrakcyjnie ukształtowany teren</li> <li>• dogodne warunki pod zabudowę</li> <li>• sieć wodociągowa</li> <li>• atrakcyjny pod względem turystycznym</li> <li>• bliskość szosy krajowej Grudziądz – Warszawa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brak infrastruktury ( gaz, sieć kanalizacyjna)</li> <li>• brak hali gimnastycznej</li> <li>• brak bazy turystycznej</li> <li>• brak komunikacji miejskiej</li> <li>• wysokie bezrobocie</li> <li>• migracja ludzi młodych, wykształconych</li> <li>• brak agroturystyki</li> <li>• słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (brak gospodarstw agroturystycznych)</li> <li>• brak dostępu do szerokopasmowego internetu</li> </ul>
<b>SZANSE</b>	<b>ZAGROŻENIA</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Budowa autostrady „A-1”</li> <li>• Budowa obwodnicy miasta Grudziądz</li> <li>• Wejście do Unii Europejskiej (pozyskiwanie środków pomocowych)</li> <li>• Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw</li> <li>• Wykorzystanie środków strukturalnych Unii Europejskiej</li> <li>• Przebudowa drogi gminnej Skarszewy – Wiktorowo</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Brak stabilnego prawa</li> <li>• Słabość gospodarcza miasta Grudziądz</li> <li>• Brak przychylnego klimatu dla inwestora na poziomie kraju</li> <li>• Brak perspektyw szybkiego wyjścia z bezrobocia w kraju</li> <li>• Brak klarownych programów gospodarczych</li> </ul>

Ocenę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń sołectwa Skarszewy dokonali sami mieszkańcy wyrażając swoje opinie i uwagi na zebraniach wiejskich organizowanych przez Sołtysa i Radę Sołecka. Wszelkie uwagi, opinie i sugestie zostały przedstawione w powyższej Analizie SWOT, z której jasno wynikają cechy wyróżniające naszą miejscowość spośród innych w gminie, nasz potencjał gospodarczy oraz szanse i bariery.

#### **IV. Opis planowanych zadań na lata 2009-2016**

<b>Lp.</b>	<b>Nazwa zadania</b>	<b>Cel</b>	<b>Przeznaczenie</b>	<b>Harmonogram Realizacji</b>	<b>Koszt</b>	<b>Źródło finansowania</b>
1.	Remont oraz wyposażenie aktywnie działającej świetlicy wiejskiej	Zwiększenie aktywności społeczności lokalnej organizacjach działających na terenie miejscowości	Mieszkańcy wsi Skarszewy	2010	521.282,67	PROW 2007-2013
2.	Organizacja dyskotek i zabaw wiejskich jako form alternatywnego wypoczynku oraz organizacja zawodów sportowych, turnieju sołectw i pikników	Zagospodarowanie wolnego czasu różnych grup mieszkańców Skarszew.	Mieszkańcy wsi Skarszewy i okolic	2009-2016	25.000	Środki Sołectwa, Sponsorzy
3.	Organizacja Koła Gospodyń Wiejskich oraz wystawy produktu regionalnego	Tworzenie kół zainteresowań i zachęcanie mieszkańców do uczestnictwa w nich	Mieszkańcy wsi Skarszewy oraz goście przyjezdni	2009-2016	35.000	Środki własne, Sponsorzy
4.	Budowa placu zabaw dla dzieci i młodzieży	Alternatywne formy wypoczynku dla dzieci	Mieszkańcy wsi Skarszewy i okolic, turyści	2011	40.000	Konkurs Marszałka Województwa, środki własne
5.	Promocja	Zmniejszenie	Mieszkańcy	2012	900.000	PROW 2007-

	alternatywnych źródeł energii elektrycznej i ciepłej	emisji zanieczyszczeń do atmosfery	wsi Skarszewy			2013
6.	Budowa wiejskiego boiska sportowego	Poprawa infrastruktury sportowej w miejscowości Skarszewy	Mieszkańcy wsi Skarszewy oraz goście przyjezdni	2012	180.000	Budżet Gminy, środki własne sołectwa
7.	Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Skarszewy oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego i poprawa życia mieszkańców	Mieszkańcy wsi Skarszewy	2013	700.000	PROW na lata 2007-2013 lub RPO WKP
8.	Odnowa nieczynnych cmentarzy na	Promocja dziedzictwa kulturowego	Mieszkańcy wsi Skarszewy oraz potomkowie osób pochowanych na cmentarzu	2016	40.000	Środki własne, środki konserwatora zabytków. Środki Marszałka Województwa

## ***V. Podsumowanie***

**Marzymy aby nasza wieś ...** była podłączona do oczyszczalni położonej na terenie gminy, a także gazociągu. Chcielibyśmy aby wieś posiadała dobrze wyposażoną i wyremontowaną świetlicę wiejską, plac zabaw jak również stałe łącza internetowe, lepszą komunikację z sąsiednimi miastami, wybudowaną nową salę gimnastyczną, boisko dla dzieci i młodzieży.

**Bylibyśmy szczęśliwi ...** gdyby udało się pozyskać fundusze na rozwój małej przedsiębiorczości w sołectwie Skarszewy, co pomogłoby w zatrzymaniu zdolnej i ambitnej młodzieży. Chcielibyśmy również zwiększyć dostęp do zakładów leczenia ogólnego i profilowanych poradni, aby można było uzyskać większe środki na prowadzenie profilaktyki uzależnień wśród młodzieży oraz promowanie wartości pro rodzinnych i pro zdrowotnych.

**W oparciu o przeprowadzoną analizę potrzeb mieszkańców głównym ich celem jest dynamiczny i zrównoważony rozwój miejscowości Skarszewy, poprzez zwiększenie dostępu mieszkańców sołectwa i Gminy Grudziądz do instytucji kultury, szeroko rozumianej komunikacji i rozwoju nowoczesnej infrastruktury.**